
Huisartsen
in Soest
in de 20^e eeuw

J. Kuipers, 2012

Inhoudsopgave

Oorspronkelijke tekst achterzijde omslag	3
Toevoeging	3
De aanloop	4
De eerste huisarts in Soest	5
De eerste jaren van de 20e eeuw	8
Na de Tweede Wereldoorlog	15
Het Vervolg: 2000 – 2020	26
Algemeen	26
In Soest	27
De praktijken	28
Lijst van Soester huisartsen	30
Huisartsen vanaf 2000	31
MC Overhees	31
Praktijk van Minnen	31
De Lange Brink	32
De Linde	32
Praktijk Smitsveen	33
Praktijk Segaar	33
MC de Bundeling	34
Praktijk Bank	34

Oorspronkelijke tekst achterzijde omslag

Aan het begin van de 20e eeuw telde Soest 4000 inwoners en één huisarts, in het jaar 2000 waren er tien keer zoveel inwoners en 14 huisartsen, samenwerkend met elkaar en met anderen in medische centra.

In deze kroniek van de Soester huisartsen in de 20e eeuw beschrijft de auteur, die samen met zijn echtgenote van 1958 tot 1992 huisarts in Soest was, de ontwikkelingen in deze periode. Uit de eerste hand krijgt U zo een verslag van een tijd die typisch was voor de ontwikkeling van de huisartsenpraktijken in Nederland. Het was de periode van grote dokterswoningen, van opkomst en ondergang van lokale ziekenhuizen en ziekenfondsen, het begin van de huisartsenopleiding en -nascholing, en de overgang van particuliere praktijken naar medische centra.

Dit boekje heeft niet de pretentie wetenschappelijk of compleet te zijn. Het geeft wel een beeld van een periode die zonder dit verhaal vergeten zou kunnen worden.

J. Kuipers
Soest, 2012

Toevoeging

Dit document is een gescande en via OCR omgezette versie van het oorspronkelijke boekje van wijlen collega J. Kuipers. Ik heb de inhoud zoveel mogelijk ongemoeid gelaten. Er kunnen enkele verkeerd omgezette letters of leestekens in staan. De stijl/opmaak heb ik geprobeerd op het boekje te laten lijken.

Het historische overzicht en de lijst van Soester huisartsen liepen oorspronkelijk tot het jaar 2000. In 2018 heb ik een aanvulling geschreven en het overzicht bijgewerkt.

Toen Jaap destijds het boekje ronddeelde deed ik hem de belofte om zijn historische verslag ook op een moderne (digitale) wijze in ere te houden. Het heeft even geduurd maar hierbij los ik mijn belofte in en maak voor iedere geïnteresseerde het boekje toegankelijk.

K. Vrijmoet
Soest, 2018

De aanloop

"Wel of niet naar de dokter?"

Vroeger ging men bij ziekte of ongeval niet dadelijk naar een dokter. Men had heilig ontzag voor de man met de witte jas. De dokter schreef pillen en poeders voor. Voor velen stond het gebruik hiervan gelijk met het innemen van vergif en daarbij kwam dat een "arm mins" die "middelzienen" niet kon betalen. Neen, dan ging men liever naar een kwakzalver die wat goedkoper was en dichter bij de mensen stond. En nog veel liever liet men zich "belezen" of "ofstrike", dat kostte niets. Veelal werd dit gedaan door een buurtgenoot, een dorpsgenezer die om zijn gave zieken te kunnen genezen bekend stond en altijd bereid was te helpen.

Als je veel pillen en poeders van de dokter kreeg te slikken zou dit onvermijdelijk tot je ondergang leiden, zo meende men. Men wachtte zich ervoor zijn heil te zoeken bij een gestudeerde arts."

Dit schreef in 1978 Engelbert Heupers (1902-1978) de bekende verteller van vele Soester volksverhalen in zijn boek getiteld "Soest bij kaarslicht en tuitlamp".

De Soester bevolking bestond in de 19^e eeuw voornamelijk uit agrariërs, woonachtig in het lang gerekte dorp dat ontstaan was langs de grens tussen de lage weidelanden langs de Eem en de hoger gelegen zandgronden van de Soester eng, uitloper van de Utrechtse heuvelrug. Deze grens werd gemarkeerd door de Brinkweg, lange en korte, aan de zijde van de Eem, het Kerkpad, de straatweg en dan ook nog de weg over het hoogtepunt van de Eng, de Molenweg en Engweg (misschien wel de oudste). Deze wegen lopen in grote lijnen parallel vanaf de buurtschap de Birk, via de oude kerk naar Soestdijk. Tussen deze wegen lagen (en liggen!) de boerderijen terwijl in de 19e eeuw ook wel enkele welgestelde mensen uit Amsterdam zich vestigden in villa's langs de straatweg.

Soest had in 1851 2900 inwoners, in 1890 3882 en in 1900 4039. Was dit voldoende aantrekkelijk gezien de door Heupers geschetste afkeer van de meeste mensen voor "een gestudeerde arts" om zich te vestigen in het dorp?

Maar eerst iets over de organisatie van de medische zorg in de 19e eeuw in ons land.

Afgezien van de vele "strikers" en "lezers" die wij thans kwakzalvers noemen waren er de chirurgijns of heelmeesters, verenigd in gilden en vaak voortgekomen uit de barbiers. Zij hadden een opleiding gehad bij ervaren collega's maar ook aan de zogenaamde "klinische scholen" die meestal gevestigd waren buiten de grote steden. En zo ook de geneesheren en de vroedmeesters of verloskundigen. Dit waren voornamelijk praktische opleidingen, vaak van uiteenlopende kwaliteit. Men deed examen bij de "Provinciale Commissie". Daarnaast was er natuurlijk de academische opleiding aan de universiteiten, veel meer gericht op theoretische kennis. De hier opgeleide artsen woonden meest in de steden en voelden zich hoger dan de heel- en vroedmeesters, waarschijnlijk niet altijd terecht!

De "Nieuwe Geneeskundige Wetten" van 1865 brachten orde in de chaos. Sindsdien mochten alleen de afgestudeerden van de universiteit zich arts noemen, hoewel zij die reeds "meesters" van de klinische scholen waren mochten blijven werken, er kwamen alleen geen nieuwe meer bij. Ook de instelling van een Geneeskundige Inspectie werd geregeld.

Het einde van een universitaire studie was vrijwel altijd een promotie dat wil zeggen een eigen onderzoek doen ten genoegen van de faculteit. Men was dan geneeskundige, maar om praktijk te doen moest men nog na twee jaar een artsexamen doen, afgenomen vaak door de universiteits-hoogleraren maar niet noodzakelijkerwijs: het was een soort staatsexamen. Voor het artsexamen was een promotie niet vereist zodat de meeste gewone artsen dit achterwege lieten en laten. Veel specialisten promoveren nog wel. De enige Soester huisarts in deze tijd die promoveerde is dokter dr Chavannes geweest.

De eerste huisarts in Soest

Voor zover mij bekend is de eerste doctor medicinae in Soest geweest dr Frans Kuyper (1808-1878). Over hem verscheen van de hand van G.J.M. Derks een biografie in de Serie Utrechtse Biografieën, Het Eemland deel 2 (SPOU Utrecht 1999).

Frans of Fransiscus Kuyper werd op 3 november 1808 geboren te Baarn en overleed 18 Februari 1878 te Soest. Zijn vader en grootvader waren kleermakers in Baarn en hij moet wel uitzonderlijk begaafd zijn geweest om vanuit dit milieu in Utrecht te gaan studeren meldt de auteur. Hij gaat in 1826 naar Utrecht en geheel volgens de regels promoveert hij in 1832 op een proefschrift over de "hydrops pectoris" (vocht in de borstholte).

En dan gaat het erom een baan te krijgen. Nu was in 1818 in Soest de Commissie van Weldadigheid opgericht door enkele notabelen en onder de bescherming van Prinses Anna Paulowna, de echtgenote van kroonprins Willem II die op paleis Soestdijk woonde. Deze commissie had tot doel:

"de ondersteuning van zieken, gekwetsten of noodlijdenden, weduwen en wezen, behoeftige kraamvrouwen en alle hulpbehoevende ingezetenen van de gemeente zonder onderscheid van godsdienstige gezindte."

Ook de gemeente had tot (wettelijke) taak te zorgen voor de gezondheid van haar inwoners en het lijkt er op dat beide instellingen nog wel eens met elkaar in de clinch lagen. In het boek de Utrechtse Biografieën Het Eemland deel I wordt door A.F.M. Reichgelt de strijd beschreven tussen deze instellingen over de honorering van de vroedvrouw Dirkje Hilhorst en de heelmeeester en verloskundige F. Bouwdijk Bastiaanse. Dit valt buiten het bestek van dit verhaal maar het zou interessant zijn na te gaan of er nog meer van dergelijke aanvaringen zijn geweest. (Het archief van de Commissie is aanwezig in het Soester Archief.)

In elk geval blijkt hieruit dat er in Soest als heelmeeester en verloskundige werkzaam waren F. Bouwdijk Bastiaanse tot 1852 en daarna A.M. Romijn in dezelfde functie tot 1869. Zij waren dus geen medicinae doctores!

Terug naar dokter Kuyper.

In 1832 verscheen een advertentie van de Commissie waarin sollicitanten naar Soest werden gelokt voor de functie van medicinae doctor in de gemeente. Er werd gewezen op de *"aangenaamheid van het kwartier en eene volkrijken bewoning die de besten uitzigten hadden op een soliden praktijk"*. Het honorarium van de Commissie bedroeg 400 gulden 's jaars en nog eens 100 gulden van de gemeente.

Dokter Kuiper solliciteerde en kreeg de baan.

In zijn instructie stond onder andere dat hij *"met geduld en zachtmoedigheid de aan zijn zorg toevertrouwde behoeftigen behandelde, hen dagelijks op gepaste uren bezocht en van medicijnen en andere noodwendigheden voorzag en op de spoedigsten wijze trachtte te genezen. De dokter diende voorts een goed ingerichte apotheek te houden, alle arme personen en kinderen gratis te vaccineren en kraamvrouwen na de bevalling geneeskundige hulp te verlenen"*. De bewegingsvrijheid van de dokter werd ingeperkt: hij mocht de gemeente niet langer dan een dag verlaten zonder daarvan de Commissie op de hoogte te stellen en zonder voor de belangen van de zieken te hebben gezorgd.

Het betreft hier mensen die armlastig waren en onder de zorgen van Commissie en gemeente waren. Waarschijnlijk niet zij die ondersteuning kregen van de diaconieën. Daarnaast kon de dokter er uiteraard een particuliere praktijk op na houden. Voor de gemeente moest hij waarschijnlijk de wettelijk voorgeschreven diensten verlenen zoals inentingen, lijkschouw en de zorg voor zwervers!

Op 1 juli 1832 begint hij zijn werkzaamheden en hij trouwt het volgend jaar. Zie verder het aangehaalde artikel. Het echtpaar komt te wonen aan het zogenaamd Lange Eind. Dit is de buurt die loopt vanaf de samenkomst van de tegenwoordige Korte Brinkweg en de van Weedestraat bij wijnhandel Mets en huize Beverstein en dan verder tot Nieuwerhoek. Het is niet helemaal duidelijk waar deze woning gelegen heeft.

Het artikel van Derks waaruit ik de voorgaande gegevens putte veronderstelt dat ze misschien woonden in het huis en praktijk van de voorganger dokter Dirk Frederik v.d. Pant die naar Rotterdam vertrok. Was deze ook doctor medicinae?

Merkwaardig is ook de aanhaling van de Soester geschiedschrijver dominee Bos vermeld in "Van Zoys tot Soest" 13e jrg, nr 2 blz 17 over de katholieke kerk.

De huidige Petrus en Paulus kerk is eerst in 1853 gebouwd en dan zegt ds Bos: *"het is onzeker waar men in den beginne ter godsdienstoefening ging. De overlevering wijst eene villa aan op het Lange Eind, vroeger boerderij, welke ten jare 1851 bewoond werd door den toenmaligen geneesheer dezer gemeente."*

Een heel ander verhaal geeft Derks in de Utrechtse Biografieën:

"Na ongeveer 10 jaar hard werken en sparen kocht dokter Kuiper van Hendrik Ebbenhorst en Teunis Hassing enig bouwland aan de straatweg, in de hoek tussen de huidige Van Weedestraat en Lindenlaan. Op dit land liet hij een riante villa bouwen met een afzonderlijke koetsierswoning, koetshuis, stalling, schuur en hooiberg. De jaren geleden afgebroken villa - volgens de overleveringen "Lindenhof" genaamd - was voorzien van diverse woon- en slaapvertrekken, alsmede een keuken, mangelkamer, kelder, studeerkamer, apotheek en zelfs een biljartkamer. Het koetshuis bood onderdak aan een drietal groen geschilderde barouchetten, lichte luxe rijtuigen waarmee dokter Kuiper zich naar op grote afstand wonende patiënten liet rijden. Bij de villa hoorde een grote tuin beplant met allerlei gewassen en voorzien van broeibakken. De tuin werd onderhouden door de tuinman Nicolaas Sukel die vermoedelijk tevens koetsier was en een klein agrarisch bedrijfje had."

Nu ligt hier weer een probleem. In het boek "De straat waarin wij wonen" van Ben van Os wordt vermeld bij de naamsverklaring van de Lindenlaan (14 mei 1915):

"De vroeger hier liggende buitenplaats werd "Lindenheuvel" genoemd. In deze omgeving stonden in het begin van deze eeuw vele grote villa 's. Vanwege de doorzettende industrialisatie ontstond een trek van de welgestelden naar mooiere gebieden in de omgeving. De Soester arts F. Kuyper heeft in het midden van de vorige eeuw in de villa gewoond."

Waar heeft Lindenheuvel gelegen? Het lijkt mij niet waarschijnlijk dat deze villa dezelfde is als het westelijker gelegen huis Lindenhof, waar vroeger o.a. notaris Dammers heeft gewoond en dat kortgeleden afgebroken is en daarna in dezelfde stijl herbouwd iets verder van de weg af.

In het boek "Soest, Geschiedenis en Architectuur (2006)" wordt als bouwjaar van Lindenhof opgegeven omstreeks 1900. Daarmee lijkt mij bewezen dat Lindenheuvel en Lindenhof niet dezelfde villa's zijn.

Dokter Kuyper was geliefd onder de inwoners van Soest, zo zelfs dat hij in 1849 voorgedragen werd als burgemeester. Kon men toen burgemeester en dokter zijn?

Hij werd overigens niet als burgemeester benoemd.

In 1851 werd hij weduwnaar en in 1859 hertrouwde hij. Uit het eerste huwelijk waren vijf zoons en uit het tweede één zoon. Twee zoons werden ook medici en één zoon werd wethouder van de gemeente Soest gedurende lange tijd. Naar hem is de F.C. Kuyperstraat genoemd. En dus niet naar zijn vader, de dokter.

Op 18 februari 1878 overleed hij. Zijn weduwe bleef tot haar dood in 1901 op Lindenheuvel wonen.

Het is de vraag of Soest toen zonder dokter zat en voor hoelang. In elk geval wordt gemeld dat dokter J.G.A. Batenburg (1846-1910) in 1880 zich in Soest vestigde. Hij liet in 1895 een huis bouwen niet ver van de Lindenheuvel gelegen en later tot politiebureau omgebouwd en thans kantoor met aangebouwde appartementen "De Batenburg" genaamd. Daarmee was dokter Batenburg de eerste medicus aan het begin van de twintigste eeuw.

Het huis Batenburg aan de van Weedestraat 3

De eerste jaren van de 20e eeuw

In het begin van deze tijd is dus als huisarts gevestigd in Soest dokter Batenburg tot 1910. Er wonen ongeveer 4000 mensen in het dorp rond 1900, voornamelijk agrariërs van rooms-katholieke huize. Nadat de spoorlijn Utrecht-Baarn aangelegd was kwamen er allengs meer inwoners bij van buiten doordat er meer werkgelegenheid ontstond en kwam er ook plaats voor een tweede dokter.

*Dokter Schoonenbeek,
huisarts van 1903-1919*

Dokter H.P. Schoonenbeek (1872-1952) vestigde zich in 1903 en woonde op de buitenplaats "Hillgrove" gelegen aan de Burg. Grothestraat. Na de afbraak van de grote villa in 1933 werden er woonhuizen gebouwd op die plek, die toen "De acht Zaligheden" werd genoemd. De vorige bewoner van Hillgrove was een Jan Lepeltak Kieft over wie een verhaal te vinden is in het tijdschrift "Van Zoys tot Soest" (31e jrg nr 4).

Dokter Schoonenbeek was protestant en zal zo ook gelijkgestemde patiënten aangetrokken hebben want men was tot ver in de 20e eeuw trouw aan zijn godsdienstige wortels! Zijn echtgenote was bestuurslid bij de oprichting van de Wijkverpleging in Soest, onderdeel van het landelijke Oranje-Groene Kruis.

Het is moeilijk voor te stellen op welke wijze de beide artsen hun praktijk uitoefenden. Beiden woonden in grote huizen: de Batenburg en Hillgrove. Natuurlijk was een spreekkamer nodig met mogelijk een wachtkamer en ook een apotheek. Verder plaats voor rijtuig, mogelijk auto? En vooral inwonend personeel voor huis en erf. Men bedenke ook dat er waarschijnlijk geen centrale verwarming was.

Villa "Hillgrove"

In medisch opzicht waren er veel minder mogelijkheden dan nu, maar men moest wel alles zelf doen: behandelingen waarvoor thans de specialist wordt ingeschakeld. En specialisten waren er ook weinig. Natuurlijk was er het in 1872 opgerichte Academisch Ziekenhuis Utrecht waar alle specialisten aanwezig waren en waar de patiënten gratis behandeld konden worden. Natuurlijk waren er ook in Utrecht vrijgevestigde specialisten maar omstreeks 1920 hooguit twintig. In Amersfoort was het Lichtenberg Ziekenhuis opgericht rond 1930. Het Elisabeth Gasthuis bestond weliswaar al in de 16e eeuw, maar ook dat was waarschijnlijk meer een verpleeghuis en pas veel later een ziekenhuis in de moderne betekenis van het woord met daaraan verbonden specialisten.

Dokter J.H.A. Rupert, huisarts van 1910-1950

Dokter Batenburg legde na 30 jaar de praktijk neer en werd in 1910 opgevolgd door dokter J. H.A. Rupert (1879-1957) die kwam te wonen aan de Steenhoffstraat 12, een huis dat omstreeks 1900 gebouwd was door aannemer G. Sukkel sr die meer van dergelijke karakteristieke huizen in Soest gebouwd heeft (met witte gepleisterde horizontale strepen). Hij volgde zijn voorganger ook op als gemeentearts belast met "*de Armen- praktijk en de doodschouw te Soest*" en dat betekende een vast inkomen.

Hij heeft met vele nakomelingen een stempel gedrukt op de medische zorg in Soest in de volgende jaren.

Steenhoffstraat 12

Ook dokter Schoonenbeek vertrok (iets jonger dan zijn collega) en werd opgevolgd in 1919 door dokter K. van Dongen die ging wonen aan de Middelwijkstraat 34, in "Soest midden" ook een "Sukkel huis" gebouwd in opdracht van een Kolkmeier in 1900. Opmerkelijk was dat hij ook 's ochtends spreekuur hield in een particuliere woning aan de Heuvelweg, dus dicht bij de plaats waar zijn voorganger woonde! Waarschijnlijk omdat in die buurt de meeste van zijn patiënten woonden.

Middelwijkstraat 34

De Eerste Wereldoorlog was inmiddels voorbij en in Soest kwamen meer mensen te wonen en zo kwam er ook plaats voor een nieuwe arts in de persoon van dokter P.G. de Vos (1893-1953) die zich in 1919 vestigde aan de Lindenlaan.

Dit was wat men noemde "een vrije vestiging" en het was dus afwachten of er mensen van zijn diensten gebruik gingen maken. Uiteraard was ieder vrij in de keuze van een huisarts.

Deze drie huisartsen hadden spreekuur aan huis 's ochtends van 8 tot 9 en 's middags van 1 tot 2. Alleen dokter van Dongen hield zijn ochtendspreekuur op Heuvelweg 9, dus in Soestdijk.

Dokter de Vos, huisarts van 1919-1953

Dokter van Dongen, huisarts van 1919-1928

In het "Adresboek voor de gemeente Soest voor 1922-1923" wordt het volgende gemeld:

"Aan de Praktijk van ieder der H.H. Geneeskundigen is uitsluitend voor On- en Minvermogenen woonachtig binnen de Gemeente Soest een Ziekenfonds verbonden, waarvan de voornaamste Artikelen van het Reglement hieronder volgen.

Het Ziekenfonds stelt zich ten doel de leden in geval van ziekte te verzekeren van Genees- en Heelkundige hulp en van de vereischte geneesmiddelen.

De contributie bedraagt:

a/ voor op zichzelf staande personen (dienstknecht, dienstbode enz) en voor alleen wonende personen 15 cent per week

b/ voor gehuwden zonder kinderen 15 cent per week

c/ voor inwonende kinderen beneden 15 jaar 5 ct per kind per week, tot een maximum van 15 ct. Voor meer dan 3 kinderen beneden 15 jaar hoeft niet te worden betaald.

d/ voor inwonende ouders 10 cent per week.

e/ voor inwonende kinderen boven 15 jaar 10 cent per persoon per week tot een maximum van 40 cent.

Het leveren van brillen, breuk- en buikbanden en andere instrumenten geschiedt tegen afzonderlijke betaling.

Levertraan en andere voedingspreparaten worden niet gerekend te behoren tot de geneesmiddelen hierboven genoemd.

De aanspraak op hulp voor leden is slechts geldig na betaling der 4e wekelijksche contributie."

En dan te bedenken dat deze contributies wekelijks werden opgehaald bij de mensen door de knecht van de dokter die overigens ook de geneesmiddelen uit de apotheek rondbracht!

Het valt op dat in het Reglement alleen gesproken wordt van "Geneeskundige en Heelkundige hulp" en niet van Verloskundige hulp. Normale bevallingen werden meestal gedaan door de vroedvrouwen later verloskundigen genoemd. Aan het einde van de 19e eeuw was vele jaren als vroedvrouw in Soest werkzaam Dirkje Hilhorst (1824-1906). Over haar is een prachtig artikel verschenen in de serie Utrechtse Biografieën Het Eemland deel I door A.M. Reichgelt. Haar opvolgster was van 1900 tot ca 1930 de niet minder legendarische Mejjuffrouw van der Werff (over haar schreef ik een stukje in "van Zoys tot Soest, 22e Jaargang nr 2, najaar 2001) opgevolgd door Mej. Westra daarna Mej. Blok. Verder nog Mevr. de Jong-Hoogeboom, Mevr. Alexander-Mineur, Mevr. van Dorssen en anderen. Het valt buiten het kader van dit verhaal ook hun geschiedenis te beschrijven maar zij hebben zeker een grote rol gespeeld in de medische historie van Soest.

Dokter P. Donker, huisarts van 1928-1958

In de jaren voor de Tweede Wereldoorlog komt er dan uitbreiding van het aantal huisartsen. In 1928 wordt dokter van Dongen die maar negen jaar werkzaam is in Soest opgevolgd door dokter P. Donker (1895-1959) in het huis van zijn voorganger aan de Middelwijkstraat 34.

In 1931 vestigt zich "vrij" dokter H.J. Stroband (1906-1983) die eerst gaat wonen aan de Kerkstraat (Huize de Klomp) en later verhuist naar de Henriette Blaekweg. Hij volgt in 1935 dokter J.H.A. Rupert sr op als gemeentearst en stopt in 1979 met de praktijk zonder een opvolger aan te trekken.

Ook in Soest Zuid komt dan in 1933 dokter Th. Veldhuyzen van Zanten aan de Soesterbergsestraat, eveneens als vrije vestiging.

Al deze doktoren hebben een eigen apotheek, waarin ze hun eigen pillen draaien, poeders vouwen en zalfjes wrijven in de vijzel. De groothandel bevoorraadt hen. Maar alles ontwikkelt zich verder en ook in Soest blijkt het de moeite waard een zelfstandige apotheek te hebben.

In 1935 is dokter Rupert sr 25 jaar in de praktijk en zijn zoon H.G. Rupert (1908-1977) is afgestudeerd als arts en krijgt een gedeelte van vaders praktijk. Hij gaat wonen aan de Burg. Grothestraat en werkt samen met zijn vader.

Maar vader Rupert sr heeft meer kinderen, een dochter die apotheker is en getrouwd met W.G. van Zadelhoff, eveneens apotheker. Dit echtpaar gaat twee apotheken beheren: één aan de van Weedestraat in Soestdijk en één aan de Soesterbergestraat (later Kerkstraat) apotheek "Soest Zuid" en nog later aan het Driftje. Beide apotheken zijn niet meer in particuliere handen. Later zullen in 1974 de Wolverlei apotheek en in 1989 de Overhees apotheek beginnen.

Een andere dochter is getrouwd met dokter G. van Beurden die in 1950 de rest van de praktijk van zijn schoonvader (die dan is overleden) overneemt en ook in het doktershuis aan de Steenhoffstraat 12 gaat wonen.

Ook nog in 1940 vestigt zich "vrij" dokter F.D. Carels aan de Burg. Grothestraat en in 1943 dokter H. van Dorssen. Deze gaat wonen aan de Eigendomweg.

Na de Tweede Wereldoorlog

En zo zijn dan na de oorlog in Soest acht huisartsen werkzaam te weten de doktoren Rupert sr en zijn zoon, Donker, de Vos, Stroband, Veldhuizen van Zanten, Carels en van Dorssen.

De grootte van de praktijk zal van ieder verschillend zijn. Er bestond uiteraard een vrije artskenkeuze hoewel toentertijd toch ook de gezindte van arts en patiënt een rol hierin gespeeld heeft.

De bevolking was in 1948 gegroeid tot rond de 22.000 inwoners. Er was een gegarandeerd inkomen per patiënt die ingeschreven was bij het verplichte ziekenfonds, dat in de oorlog (in 1942) was opgericht. De toename van de bevolking bracht ook met zich mee dat er meer ouderen kwamen die niet altijd opgevangen konden worden door familie. Zo ontwikkelden zich particuliere "rusthuizen".

In de villa "Marienburg" aan het Nieuwerhoekplein werd in 1945 na uitbreiding gevestigd "Nieuw Marienburg". Dit was *"Een R.K. Pension voor Ouden van Dagen, rust-en herstellingsoord tevens noodziekenhuis. Het Noodziekenhuis staat onder leiding van H.G. Rupert, arts Burg Grothestraat 49 te Soestdijk. Het aan deze inrichting verbonden Consultatie Bureau voor Zuigelingen staat onder leiding van dokter Keyzer, Kinderarts te Hilversum en wordt gehouden op Di en Do van 10 tot 11 uur."* (Uit Vraagbaak voor Soest 1948). Later kwam hier ook een kraamkliniek waar huisartsen en vroedvrouwen hun bevallingen konden doen onder het zeer toegewijde oog van de zusters van Marienburg. De kliniek is in 1964 gesloten.

En dan aan de Heideweg 52 in Soest Zuid: Huize Buitenzorg:

"Tehuis voor oudere mensen die verzorging nodig hebben en over niet te grote beurs beschikken. De inrichting is ingesteld op Soc. Dem. grondslag en verleent toegang voor alle gezindten. Staat onder leiding en wordt bestuurd door Zr. Heimans." In mijn herinnering een zeer gewaardeerde en bevlogen directrice!

Aan de Beckeringhstraat staat de villa "Eikenhorst" eertijds bewoond door de familie Beckeringh. Hierin werd in 1950 gevestigd een rusthuis van de Hervormde Diaconie en later ook enige tijd een kraamkliniek.

Zo waren dan de drie zuilen vertegenwoordigd in de particuliere bejaardenzorg van Soest.

In de gemeente hadden zich in die tijd veel gepensioneerden gevestigd van buiten en deze werden ook ouder. De behoefte aan rust- en verpleeghuizen werd dan ook groter en zodoende kochten of huurden verplegers en verpleegsters grotere huizen in de gemeente ten einde daar ouderen die zorg nodig hadden op te vangen.

Op Soestdijk waren dat bijvoorbeeld twee grote villa's boven aan de Lazarusberg, huize Naron. Op Soest Zuid Huize de Alde Therp aan de Nieuweweg, thans verdwenen en aan de Bosstraat De Malvahoeve. Ook in Soestduinen was een dergelijk huis, "De witte Raaf" genaamd. Dit om enkele te noemen maar er waren er meer! Veel mensen namen bejaarden ter verzorging in huis en noemden zich "pension".

Pas later kwamen er de grotere verpleeg- en rusthuizen:

Molenschot in 1968, in 1992 verhuisd naar de Dalweg, en Groot Engendaal dat tegenwoordig niet aan de huidige eisen schijnt te voldoen en waarvoor een andere plaats wordt gezocht. Verder nog Braamhage aan de Inspecteur Schreuderlaan.

Al deze bejaardenhuizen gaven weer extra werk aan de huisartsen. Men verzorgde daar zijn eigen patiënten die ook uit de gemeente kwamen. De rusthuizen hadden geen eigen huisarts.

Voor de verpleegkundige zorg aan huis werd in 1912 door de Hervormde Kerk de Wijkverpleging opgericht. In het Wijkhuis aan de Middelwijkstraat 36 woonden de zusters. Later ging deze instelling over naar het landelijke Oranje-Groene Kruis.

Het Wit-Gele Kruis was gevestigd aan de Molenstraat en werd eerst bediend door de zusters van Mariënborg. Zo waren de twee religieuze zuilen ook weer aanwezig in de verpleging. De 'neutrale" zuil in de vorm van Het Groene Kruis kwam pas heel veel later!

Met deze hulp van verzorging en verpleging werkten de huisartsen. Voor de ingewikkelder ziekten waren er de specialisten (hun opleiding in de academische ziekenhuizen was begonnen in 1933) die verbonden waren aan het Elisabeth- en Lichtenberg-Ziekenhuis in Amersfoort. Ook in Baarn was een ziekenhuis maar daar was het contact vanuit Soest aanvankelijk wat minder mee.

De huisartsen hielden spreekuur aan huis maar gingen ook op huisbezoek (visites genaamd) bij hun patiënten. Onderzoek werd gedaan met stethoscoop, handen en vooral ook met ogen en oren! Grotere ingrepen werden uiteraard in de spreekkamer gedaan. Het aantal visites en consulten per dag zal ongeveer gelijk zijn geweest. Een belangrijke functie van de huisarts was ook het gesprek met de patiënt en dat hoefde lang niet altijd alleen over zijn ziekte te gaan!

Over het algemeen waren de onderlinge contacten tussen de Soester huisartsen goed. Men had elkaar ook nodig in geval van afwezigheid en zelfs ook bij ziekte want een arbeidsongeschiktheids- en ziekteverzekering was niet altijd aanwezig. Er bestond toch een zeker saamhorigheidsgevoel, noem het 'Gildesfeer" wat niet wil zeggen dat er nooit onderlinge conflicten waren!

Dokter Tervoert, huisarts van 1953-1968

In 1949 vertrekken uit Soest dokter Veldhuyzen van Zanten, opgevolgd door dokter J.C. Rip aan de Soesterbergsestraat en dokter Carels, opgevolgd door het artsen-echtpaar Schutte-Beek aan de Burg. Grothestraat. In 1950 volgt dokter G. van Beurden zijn schoonvader dokter J.H.A. Rupert sr op aan de Steenhoffstraat.

Als dokter de Vos zijn praktijk neerlegt in 1953 volgt dokter J.H.W. Tervoert hem op aan de Lindelaan, hoek Prins Bernhardlaan. Dan vertrekt in 1958 ook dokter Donker van wie mijn echtgenote en ik de praktijk aan de Middewijkstraat overnemen.

Zo zijn er dus veel veranderingen in deze jaren na de oorlog. Echter niet in het aantal huisartsen. De laatste vrije vestiging was immers in 1943 dokter H. van Dorssen geweest. De grootte van de praktijken bleef tamelijk stabiel hoewel de vrije artsenkeuze natuurlijk wel maakte dat bij praktijkoverdracht naar een jongere dokter de oudere patiënten liever een leeftijdgenoot hadden als huisarts. Het omgekeerde kwam uiteraard ook voor. Merkwaardig was wel dat bij een praktijkoverdracht de zittende collega's nauwelijks werden ingelicht. Inspraak was er vrijwel niet maar er werd wel verwacht dat men in noodgevallen voor elkaar waarnam.

De onderlinge contacten van de huisartsen waren redelijk goed te noemen maar ook met de specialisten in Amersfoort was de samenwerking over het algemeen goed al bleven natuurlijk de zuilen bewaard. Sommige specialisten hielden sinds 1951 spreekuur in Soest: die uit de Lichtenberg in het wijkhuis aan de Middewijkstraat en die uit het Elisabeth in de Molenstraat. Beide ziekenhuizen hadden hun wekelijkse bijeenkomsten met huisartsen en daar was persoonlijk contact mogelijk. Elkaar kennen komt de medische zorg ten goede!

De praktijk werd in de eerste naoorlogse jaren uitgevoerd zonder assistente. De echtgenote nam de telefoon aan en soms deed ook de altijd aanwezige dienstbode dit. Men bedenke ook dat veel patiënten geen telefoon hadden. Veel aanvragen om een visite werden aan de deur gedaan.

Spreekuren werden in de ochtend gehouden en aanvankelijk niet op afspraak en ook wel 's middags. Een in deze tijd haast niet meer voor te stellen gewoonte was een afzonderlijk spreekuur voor ziekenfondspatiënten en "particulieren": mensen die zelf betaalden en al of niet verzekerd waren. Rekeningen, "honorarium" genaamd, werden in die tijd eenmaal per kwartaal uitgeschreven en soms aangepast naar draagkracht van de mensen!

Het is de grote verdienste geweest van dokter Tervoert om het onderlinge contact tussen de huisartsen te verbeteren en ook vast te leggen. Men kwam aanvankelijk eens per jaar bij elkaar om te spreken over de vakanties (5 weken). Degenen met schoolgaande kinderen moesten in de zomer met vakantie, de overigen in voorjaar en najaar! Ook werd rekening gehouden met de ligging van de praktijken in de gemeente.

Onder aanvoering van dokter Tervoert die helaas op jonge leeftijd overleed (1968) werden regels opgesteld voor waarneming bij ziekte: maximaal een half jaar, daarna moest de zieke maar voor een waarnemer zorgen!

Sinds 1953 gold al een weekeinddienst (van zaterdagmiddag tot maandagmorgen). Ook kwamen er regels voor waarneming voor een nieuw te vestigen collega die dus nog een praktijk moest opbouwen. Hij zou pas na een halfjaar mee mogen doen in de dienstregeling, een mijns inziens toch wel wreed besluit. Dit trof dokter Borst die zich in 1960 vestigde aan de Paulus Potterlaan. Het was de tijd dat Soest zich uitbreidde en de flats op de Soester Eng gebouwd werden.

Het optimisme in de jaren zestig over de te verwachten groei van de gemeente speelde ook Zonnegloren in de kaart. Zonnegloren was in 1926 opgericht als sanatorium op protestantse grondslag voor de behandeling van tuberculose. De behandeling van deze ziekte bestond vooral uit langdurige verpleging in frisse buitenlucht en daar waren de bossen van Soest heel geschikt voor. De patiënten kwamen uit het hele land en ook daardoor en door de toch wel gemakkelijke besmettingskans was het een wat geïsoleerde plaats geworden in de gemeente Soest. Er was een eigen bakkerij en slagerij bijvoorbeeld.

Toen de behandeling van de tbc meer mogelijkheden bood en veel korter ging duren werd het aantal patiënten minder en keek men al in 1956 uit naar de mogelijkheid Zonnegloren om te bouwen tot een algemeen ziekenhuis hetgeen verwezenlijkt werd in 1963.

De komst werd met argusogen bekeken door de Amersfoortse ziekenhuizen. Ook de wat oudere huisartsen die langere contacten met Amersfoort hadden moesten er nog wat aan wennen, maar de jongere sloten zich eerder aan bij de jongere (leeftijdgenoten) specialisten die in Zonnegloren kwamen werken. Een goed persoonlijk contact bevordert de samenwerking! Overigens zijn ook de langer gevestigde huisartsen zich later meer op Zonnegloren gaan richten.

In deze tijd kwam de anticonceptiepil op de markt: alleen op recept verkrijgbaar en dat leidde tot discussies over het voorschrijfgedrag. Met name de wat oudere en rechtzinniger dokters hadden moeite met het geven van de pil aan ongehuwden en aan in hun ogen nog niet "voltooide" gezinnen. En zo waren er natuurlijk veel gradaties. De dokter bepaalde wat goed was! Vrije artsenuitvoer bleef uiteraard altijd mogelijk. In elk geval bleven de juristen erbuiten zoals niet het geval was later bij de problemen rond abortus provocatus en euthanasie! Dit terzijde.

In 1965 legde dokter van Beurden zijn praktijk in Soest neer. Hij werd in de Steenhoffstraat in het oorspronkelijke praktijkhuis van dokter Rupert sr opgevolgd door dokter Nicolas die zich in de komende 25 jaren zou ontwikkelen als de ongekroonde "leider" van de Soester huisartsen, die zich overigens hun soevereiniteit voorbehielden.

In deze jaren werd het gewenst geacht dat de huisarts meer wetenschappelijk zou werken. Tot dan was hij afhankelijk van zijn ervaring, het bestuderen van vakliteratuur en de bijeenkomsten in de

ziekenhuizen waar door specialisten 'praatjes' werden gehouden. In 1966 kwamen er hoogleraren huisartsgeneeskunde aan de universiteiten, het Huisarts Instituut werd opgericht en vanaf 1973 diende men een opleiding te volgen om de huisartspraktijk te mogen uitoefenen. Het is in Soest vooral dokter Chavannes geweest die zich daarvoor heeft ingespannen, later overigens ook anderen. De artsen in opleiding moesten praktijkervaring op doen en kwamen zo bij "ervaren" gevestigde huisartsen terecht. Zo ook in Soest. De opleiders moesten op hun beurt verslag uitbrengen in Utrecht en zo geschiedde dat een huisarts niet altijd aanwezig was voor zijn patiënten. Ook de praktijkassistente verscheen om veel werk uit handen van de huisarts te nemen. Zo veranderde de "solitair" werkende huisarts geleidelijk in een praktijk met meer werknemers. Overigens wel heel geleidelijk. Later verscheen ook de volwaardige huisarts als assistent in de praktijk. Een ontwikkeling die zich in het begin van de 21^e eeuw zou voortzetten, passend in de tijd.

In 1968 overleed dokter Tervoert, betrekkelijk jong nog. Hij is een zeer gewaardeerde collega geweest en heeft veel bijgedragen aan de onderlinge verhoudingen van de Soester huisartsen. Zijn opvolger werd dokter Oeberius Kapteyn. Er kwamen meer veranderingen want in 1969 vestigde dokter P. Rupert, de zoon van dokter H. Rupert zich in Soest Zuid aan de Ossendamweg, waardoor hij de derde generatie Rupert-huisartsen werd. De tweede nieuwe vestiging in Soest Zuid was dokter Walter in datzelfde jaar. Soest breidde zich uit in Klaarwater en Soesterveen.

In 1970 werd het huisartsen echtpaar Schutte aan de Burg. Grothestraat opgevolgd door het echtpaar Overbeek. Veel veranderingen dus in de tijd waarin Soest groeide.

In deze dagen deed zich ook een nieuw probleem voor namelijk abortus provocatus. Moesten wij meewerken aan de wens van sommige patiënten om een ongewenste zwangerschap af te breken als de vrucht niet levensvatbaar was of zelfs nog daarna? Een zodanige ingreep moest dan in Zonnegloren gebeuren. Er waren nog geen moderne methoden om te zien of de vrucht ernstige afwijkingen had! Een "commissie" werd gevormd en zoals te verwachten was werd de abortus provocatus verworpen om ethische redenen. Later werd de eerste abortuskliniek geopend en in 1971 het Vrelinghuis in Utrecht. Vervolgens kwam de vraag natuurlijk of wij de patiënten daar heen moesten verwijzen met een briefje. Eenieder loste dit naar eigen geweten op!

Een merkwaardige vorm van bijscholing was de zogenaamde Phono-didactische cursus. Een bandje over een bepaald onderwerp werd rondgestuurd naar een van de collega's die geschikte apparatuur had om dit af te spelen. Men kwam dan bijeen om het aan te horen en te bespreken. Dit alles kwam bij de praatjes van de specialisten in de ziekenhuizen en de vakliteratuur, waardoor de kennis op peil bleef. Sinds die tijd werd bij de opleiding tot huisarts verplicht gesteld om een stage bij een huisarts te volgen. Er kwam in 1973 een registratie van huisartsen in een zogenaamd BIG-register.

In Soest werd ook de behoefte gevoeld meer samen te werken met wijkzusters, maatschappelijk werk (toen nog in zuilen verdeeld) en fysiotherapeuten. Een enigszins rumoerige bijeenkomst in restaurant de Soesterduinen met eigenlijk te veel mensen heeft nauwelijks vervolg gekregen, mede omdat de belangen van vrije ondernemers (huisartsen en fysiotherapeuten) en werknemers (zusters en maatschappelijk werkers) toch te ver uit elkaar lagen.

Ook het contact met Zonnegloren kreeg meer gestalte door een ingestelde overlegcommissie van huisartsen en specialisten. Moesten bijvoorbeeld huisartsen inspraak hebben bij het aantrekken van nieuwe specialisten? Heikele punten en vaak prestigekwesties.

In 1972 vestigde zich in het gebied Klarwater dokter D. van Dorssen de zoon van dokter H. van Dorssen, die inmiddels verhuisd was van de Eigendowweg naar de Hellingweg in Soestdijk. Ook in Soestdijk kwam verandering toen dokter Oeberius Kapteyn verdween en dokter Chavannes voor hem in de plaats kwam (1973). In deze tijd werd de avonddienst ingesteld. Uit de elf huisartsen werden drie groepen gevormd en uit elke groep deed er één de avonddienst. Dat gaf voor de patiënten nog een zekere herkenbaarheid.

Tot nu toe werd de praktijk gehouden in de woning van de dokters, maar ook daar kwam verandering in. In 1975 probeerden dokter Walter samen met tandarts Eggink een pand te bouwen in Overhees. De medewerking van de gemeente was daarvoor noodzakelijk, maar die had zo veel bezwaren en eisen dat dit plan niet door kon gaan. In 1976 ging dokter Chavannes praktijk houden aan de Lindelaan en in 1977 probeerden dokter Nicolas, dokter Borst en ik een leegstaande school aan de Pr. Hendriklaan te huren van de gemeente. Maar die stelde zoveel voorwaarden: huur voor 7 jaar en daarna ongewis, een parkeerplaats aanleggen op onze kosten, zodat alleen dokter Borst de strijd volhield en daar alleen ging zitten. Later bouwde daar eerst zijn associé en daarna opvolger dokter von Bartheld een woonhuis met praktijk.

Dan komt in 1977 dokter Huitema aan de Regentesselaan als opvolger van dokter H. Rupert die overlijdt en in datzelfde jaar verschijnt dokter Krijger eerst als associé en in 1980 als opvolger van dokter Rip. In het Soesterveen heeft zich dan ook nog in 1978 vrijgevestigd de vrouwelijke dokter Floor die in 1995 weer verdwijnt zonder opvolger.

Het was ook de tijd dat van overheidswege gestreefd werd naar meer samenwerking tussen regionale ziekenhuizen. De Amersfoortse gingen samen in 1989 onder de naam Eemlandziekenhuis. Zonnegloren en ziekenhuis Maarschalksbos in Baarn, dat al vernieuwd en verhuisd was van de Torenstraat naar de Molenweg, zochten elkaar op om sluiting tegen te gaan. De hele strijd valt buiten het kader van dit verhaal maar de huisartsen moesten wel hun voorkeuren van verwijzing bepalen. Het eindresultaat is geweest dat de Soester en Baarnse ziekenhuizen opgeslokt werden door Amersfoort. Baarn bleef bestaan maar werd opgeslokt door Amersfoort, Zonnegloren moest sluiten (1996) en Soest kreeg als troostprijs een kleine polikliniek aan de Dalweg voor laboratorium-werkzaamheden en aanvankelijk ook de mogelijkheid van dagverpleging. Al deze locaties onder de naam Meander.

*De Soester huisartsen in 1980
Van links naar rechts, op de eerste rij zittend: Nicolas, Chavannes, Floor, Walter, D. van Dorssen;
daarachter staand: Overbeek, Kuipers, Huitema, Stroband, H. van Dorssen, Borst, P.Rupert en Rip.
Dokter Krijger ontbreekt.*

In 1979 stopte dokter Stroband met zijn praktijk zonder een opvolger aan te wijzen. De patiënten konden zelf een zittende huisarts kiezen. Dat was een ongebruikelijke gang van zaken. Men bedenke daarbij dat de vroegere gewoonte een praktijk te "verkopen" om van deze som te gaan rentenieren verboden was toen er een wettelijk verplichte pensioenregeling was ingesteld. In datzelfde jaar stopte ook dokter H. van Dorssen met de praktijk. Zijn opvolger wordt zijn zoon.

Door deze veranderingen en de bebouwing van het Soesterveen was er de mogelijkheid voor een nieuwe huisarts in die buurt. Hoewel er in wezen een vrije vestiging mogelijk was, kozen de zittende huisartsen voor een vorm van sollicitatie en zo kwam dokter Bavinck in 1980 de gelederen versterken aan de Draailier. Dat heette "een gesteunde vestiging". Als voorwaarde gold dat zijn praktijk begrensd zou worden door de Koningsweg en dat de in dat gebied al wonende patiënten niet naar hem over zouden moeten gaan! Niets menselijks is de huisartsen vreemd. In dat jaar wordt dokter Klop associé van dokter Krijger terwijl in 1980 dokter Rip zijn praktijk neerlegt.

Tot nog toe waren de onderlinge afspraken tijdens de huisartsvergaderingen betrekkelijk vrijblijvend maar daar kwam in 1984 verandering in toen de geboren leiders aanstuurden op een schriftelijk waarneemcontract waaraan eenieder zich diende te houden. In wezen niet veel verschillend van de mondelinge afspraken naar toch een geschreven richtlijn. Bij overtreding van de regels kon men moreel gestraft worden en zelfs beboet (!) hetgeen overigens zelden voorkwam.

Maar 1984 was ook een jaar van wezenlijke veranderingen in praktijkvoering. Hadden de huisartsen tot nog toe de praktijk aan huis, in dat jaar opende dokter Krijger met dokter Klop en dokter Rupert, die praktijk hield aan de Ossendamweg een nieuwgebouwd praktijkpand aan de Buntweg, samen met de kruisverenigingen en het maatschappelijk werk: Gezondheidscentrum Soest Zuid, De Bundeling genaamd, later ook met fysiotherapeuten. Dit was dus het eerste Centrum in Soest waar meerdere disciplines samen kwamen in één gebouw.

In hetzelfde jaar werd een tweede centrum gebouwd in Overhees. In dit geval door dokter Bavinck samen met de fysiotherapeute mevrouw de Graaf en later in 1987 uitgebreid met de komst van dokter Spelberg en meer fysiotherapeuten. Dit is het Medisch Centrum Overhees.

In 1986 komt mevrouw dokter Verberne als associée met dokter Chavannes in de huisartsenpraktijk De Linde die al wat langer bestond dan de vorige. Het was de tijd dat men van oordeel was dat er nu een soort evenwicht in de praktijkgrootte en in de verdeling over de regio's bestond. En dat het verder niet wenselijk werd geacht dat er nieuwe vestigingen bij kwamen. Een vestigingscommissie van huisartsen zou hierin adviseren. Met name of een groepspraktijk bestond uit zelfstandige huisartsen of uit een huisarts met associé. In deze tijd is veel gediscussieerd over deze materie. Op 1 februari 1986 werd van gemeentewege bepaald dat een nieuwe vestiging verboden was. Het advies kwam van de Gemeentelijke Commissie Gezondheidszorg waarvan overigens dokter Nicolas voorzitter was. In dit kader werd ook gevraagd aan de huisartsen op te geven hoe groot het aantal patiënten was dat bij hen ingeschreven stond. Het wachten was op een regionale vestigingscommissie die later opgericht zou worden. Het is de vraag of deze regels op een wettelijke basis stoelden, maar men hield zich er wel aan. Het vrije beroep zoals dit vroeger bestond werd langzamerhand aan banden gelegd. En die banden zouden steeds sterker worden in de volgende decennia, een niet tegen te houden tijdsverschijnsel!

In 1987 vertrekt uit De Bundeling dokter Klop, opgevolgd door dokter Mout en ook in het centrum Overhees komt verandering doordat dokter Spelberg de gelederen gaat versterken. In 1988 verdwijnt dokter Borst terwijl dokter von Bartheld alleen verder gaat met de praktijk aan de Prins Hendriklaan en tenslotte in dat jaar komt dokter Smits-Schaffels als associée in de praktijk van dokter Nicolas.

Ook aan verplichte nascholing wordt gedaan. Er bestond al een tijdje een landelijk register van huisartsen (het zgn BIG-register) waarin men ingeschreven moest zijn om praktijk uit te oefenen.

Men diende cursussen te volgen waarmee punten gehaald konden worden die noodzakelijk waren om ingeschreven te blijven. In deze tijd was er een redelijk evenwicht in de praktijkgrootte en regioverdeling en men was niet gesteld op nieuwe vestigingen. Hoewel een nieuwe (vrije) vestiging in principe mogelijk was, was deze nieuwkomer afhankelijk van de zittende collega's vanwege waarneming, en van de gemeente (huisvesting) en van de ziekenfondsen. Hoewel de onderlinge samenwerking redelijk goed was ontstond toch de wens de 16 huisartsen te verdelen in twee groepen met het oog op de waarneming, het onderlinge contact zou ook eenvoudiger worden. En zo werden twee huisartsen groepen, of Hagro's, gevormd. Hagro A bestaande uit Bavinck, van Dorssen, Krijger, Mout, Rupert, Spelberg en Walter. In Hagro B zaten von Bartheld, Chavannes en Verberne, Huitema, Kuipers, Nicolas, Overbeek en Smits-Schaffels.

Een nieuw waarneemreglement werd getekend door de meesten. Beide Hagro's waren zelfstandig en zorgden voor onderlinge waarneming. De eigen huisarts was voor de patiënt niet altijd meer aanwezig tijdens vakanties, avonddiensten of afwezigheid door nascholing. Een ontwikkeling die nu eenmaal bij de tijd hoorde!

In 1990 werd een keer door de gemeente geprobeerd een Gezondheidscentrum met huisartsen, fysiotherapeuten en maatschappelijk werk op te richten in Soestdijk maar dat is nooit van de grond gekomen.

De landelijke regeling over vestigingen, aangifte van de praktijkomvang aan de ziekenfondsen verdween ook weer in deze jaren. Overheidsbemoeiing werd klaarblijkelijk niet zo nodig meer gevonden. Overigens kwamen veranderde richtlijnen spoedig weer terug.

In 1992 besloot ik te stoppen met de praktijk en een opvolger diende te worden gezocht waarbij bedacht moest worden dat hij naar mijn gevoel zou passen bij de patiënten van de praktijk en ook bij de zittende collega's. Er was onduidelijkheid over vestigingsregels, met name of de ziekenfondsen een stem in het kapittel hadden. Uit de op een advertentie afgekomen ongeveer 40 sollicitanten koos ik 5 kandidaten uit en die werden voorgelegd aan de collega's die tenslotte dokter Oudshoorn kozen. Hij heeft enige tijd praktijk gehouden bij mij aan de Middelwijkstraat en later in een pand aan de Dalweg.

Het was in 1994 dat er plannen kwamen om op het vervallen terrein van het St Josephgebouw aan de Steenhoffstraat hoek Dalweg een "Medisch Centrum Steenhoffstraat" te bouwen met daarboven woningen. Het gebouw, de zogenaamde Visserstaete, kwam er wel maar het medisch centrum niet, waarschijnlijk te weinig animo bij de medici.

In 1996 komt mevrouw dokter van Kranenburg de gelederen in de Overheespraktijk versterken. Dan komt er ook een einde aan Zonnegloren. Als troost krijgt Soest van het Meander imperium een dagpolikliniek waar kleine verrichtingen mogelijk zijn en een laboratorium en röntgenlab gevestigd zijn.

Aan het einde van de twintigste eeuw opent aan de Lange Brinkweg het vierde medisch centrum in Soest genaamd "Medisch Centrum De Lange Brink" met de dokters Nicolas, Smits-Schaffels en Oudshoorn. Samen met fysiotherapeuten, maatschappelijk werk en verloskundigen en uiteraard de vele assistentes, die nodig zijn om de gang van zaken draaiende te houden. Einde 1998 verdwijnt ook dokter P. Rupert. Hij wordt opgevolgd in De Bundeling door dokter K. Vrijmoet. In december van het jaar 1999 legt ook dokter Nicolas de praktijk neer.

Hiermee wil ik de geschiedenis van de Soester huisartsen in de twintigste eeuw beëindigen. Uiteraard is dit een vrij willekeurige grens. Ik ben ervan overtuigd dat de ontwikkelingen doorgaan naar de geest des tijds. Veel veranderingen zullen er komen in de volgende jaren. De beschrijving daarvan laat ik graag over aan een ander!

J. Kuipers,
Soest 2012

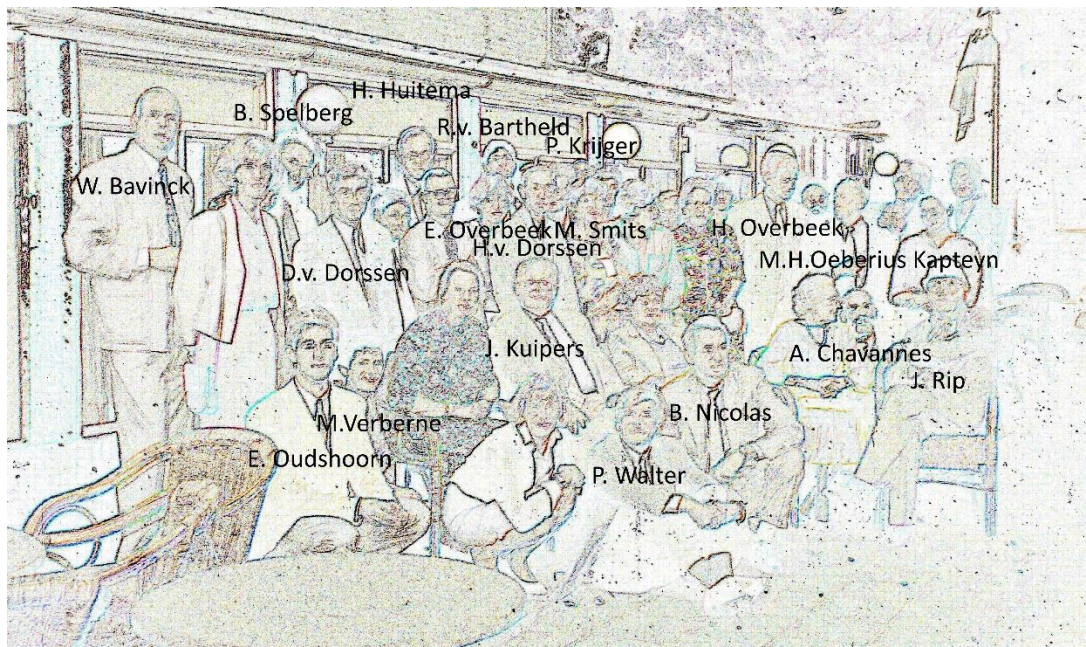

J. Kuipers
[toegevoegd aan oorspronkelijke manuscript]

[De volgende pagina's zijn toegevoegd door K. Vrijmoet.]

Afscheid van J. Kuipers

Het Vervolg: 2000 – 2020

Algemeen

In aanvulling op het overzicht van J. Kuipers geef ik hierbij een kort overzicht van de belangrijkste veranderingen na het jaar 2000.

In algemene zin worden de eerste jaren in het nieuwe millennium o.a. gekenmerkt door het feit dat steeds meer (jonge) huisartsen kiezen voor het werken in loondienst in plaats van praktijkhouder te worden. De rompslomp en extra taken naast het medische werk dat dat met zich meebrengt worden door een wat hoger inkomen niet meer gecompenseerd in hun ogen.

De druk op de huisartsenzorg neemt in deze jaren snel toe. Kortere opnameduur in de ziekenhuizen, maatschappelijke veranderingen gekenmerkt door toename van angst voor ziektes en het wegvallen van de verzorgingshuizen in het 2^e decennium zijn daar mede debet aan.

Hierdoor is het fenomeen praktijkondersteuner huisartsen (POH) gemeengoed geworden. Dit zijn veelal goed opgeleide verpleegkundigen en assistentes die specifieke taken van de huisartsen overnemen. In eerste instantie werden zij ingezet bij diabetescontroles, hypertensie- / cardiovasculairrisicomanagement, COPD- en astmacontroles. Later kwam daar o.a. een belangrijke rol in de ouderenzorg bij. In navolging van de POH voor de somatiek komen er POH's voor de geestelijke gezondheidszorg.

Samen met de toename van het aantal assistentes betekenen al deze extra werknemers enerzijds takenverlichting voor de huisarts anderzijds levert het een structurele managementtaak op. Het werk van de huisarts verandert en of dit de zorg ten goede komt is de vraag.

Een grote landelijke ontwikkeling is de oprichting van centrale huisartsenposten. De beschikbaarheid vanuit eigen huis en bed is niet meer op te brengen door de toenemende drukte in de ANW-uren. Om de werklast beter te verdelen worden regionale huisartsenposten opgericht waar alle huisartsen zich bij aansluiten. De Soester huisartsen gaan in 2002 de samenwerking aan met huisartsenpost Eemland, aanvankelijk gevestigd bij ZH de Lichtenberg en in 2014 verplaatst naar het nieuwe Meander Medisch Centrum.

In het 2^e decennium wordt de landelijke roep om het verminderen van de steeds toenemende administratiedruk sterker. Vele beloftes volgen maar er verandert uiteindelijk weinig. De managementtaken en het woud der formulieren blijven een zware last op de schouders van de huisartsen.

In Soest

De belangrijkste ontwikkeling binnen de huisartsenpopulatie in Soest na 2000 was de oprichting van de Coöperatie Huisartsen Soest in 2005. Hiermee kwam een einde aan het schisma tussen de hagro's A en B. Met de komst van de huisartsenposten was de dienstenverdeling geen issue meer. De samenwerking kon zich nu gaan richten op kwalitatieve en inhoudelijke verbetering van de eerstelijnszorg. Ook het vormen van een stevige basis als aanspreekpunt voor derden (gemeente, verzekeraars etc.) was een belangrijk argument voor de oprichting. Het feit dat alle huisartsen deelnamen aan het voorafgaande visietraject en de uiteindelijke coöperatievorming mag gezien de uiteenlopende inzichten bijzonder genoemd worden.

Oprichting van Huisartsencoöperatie Soest in MC de Bundeling

Op initiatief van de huisartsen lukt het na vele pogingen in 2013 met Meander MC een huurregeling te treffen voor het inmiddels al vele jaren leegstaande pand van de voormalige polikliniek aan het Dalplein. Hier trokken diverse eerstelijns zorgverleners in. De basis voor een bredere samenwerking dan alleen de huisartsen was gelegd. De hieruit voortvloeiende stichting Elzis, opgericht in 2014, was uniek in Nederland. In hoog tempo sloten vrijwel alle eerstelijns zorgverleners zich hierbij aan.

Ondertekening contract voor Zorgplein met Meander met linksvoor huisartsen v.d. Geest en Oudshoorn

De praktijken

Met het nieuwe millennium komt in het multidisciplinaire centrum aan de Lange Brink waar dokters Smits en Oudshoorn gevestigd zijn mw. M. de Haan de gelederen versterken ter opvolging van B. Nicolas. In 2106 associeert mw. Smits met mw E. Peters.

In datzelfde jaar komt in De Linde, waar in 1999 mw. van der Geest collega Chavannes opvolgde, de heer Weusten werken. In 2006 legt mw. Verberne haar praktijkvoering neer en werkt nog een tiental jaren als huisarts in een instelling voor lichamelijk en geestelijk beperkten.

Ook in Medisch Centrum Overhees (Bavinck, Spelberg, Kranenburg) komt versterking. Mw. Kranenburg associeert in 2001 met mw. S. Ten Berge. De heer Bavinck associeert in 2006 met mw. M. Spaan. Dokter Bavinck verdient een aparte vermelding naast de eerdergenoemde collega's Tervoert en Nicolas als een collega die zich op een bijzondere manier sterk heeft ingezet voor de huisartsen in Soest. Toen hij in 2017 afscheid nam van zijn praktijk en werd opgevolgd door Mw. H. Hellemans werd hij daarvoor terecht koninklijk onderscheiden.

Een bijzondere opvolging deed zich voor toen in 2004 zowel H.D. van Dorssen als P. Walter hun praktijkvoering wilden overdragen. De praktijken werden op dat moment samengevoegd en overgenomen door 3 nieuwe huisartsen in Soest. Daarmee ontstond in de uitgebouwde Wolverlei apotheek aan de Weegbreestraat in samenwerking met de apotheker P. Vinks, een nieuw medisch centrum: Praktijk Smitsveen. De heren E.E. Bunte en I.M. Zweers en mw. C.J. Bakker hebben zich hier enthousiast in gestort en wisten in korte tijd een vruchtbare samenwerking te realiseren.

De vertrekkende artsen hielden hun patiëntenadministratie nog bij op de zogenaamde 'Groene kaart'. Hier hebben vele generaties huisartsen in Nederland mee gewerkt. Toen aan het einde van de 20^e eeuw de computer zijn intrede deed werden er elektronische administratiesystemen ontwikkeld: het HIS (Huisartsen Informatie Systeem). In Soest kozen de huisartsen er uiteindelijk vrijwel allemaal voor om een gemeenschappelijk HIS te gaan gebruiken: Medicom van Pharmapartners, vanwege de onovertroffen samenwerkingsmogelijkheid met de apotheken. Walter en van Dorssen hebben zich de

Lijst van Soester huisartsen

Dr F. Kuyper	1832-1878
J.G.A. Batenburg	1880-1910
J.H.A. Rupert	1910-1950
H.G. Rupert	1935-1977
P.I.H.M. Rupert	1969-1998
K. Vrijmoet	1999-
H.B. Huitema	1977-2006
M. Segaar	2006-
G. van Beurden	1950-1965
B.C.A. Nicolas	1965-1999
M.M. de Haan	2001-
M.H. Smits-Schaffels	1988-
C. Erlings	2021-
H.P. Schoonderbeek	1903-1919
K. van Dongen	1919-1928
P. Donker	1928-1958
J. Kuipers + G. Kuipers-Nijdam	1958-1992
E.J. Oudshoorn	1992-
P.G. de Vos	1919-1953
J.H.W. Tervoert	1953-1968
M.H. Oeberius Kapteyn	1968-1973
A.W. Chavannes	1973-2000
H.M.E.F. Verberne	1986-2006
J.J.M. van der Geest	1999-
L.J.M.M. Weusten	2000-
Th. Veldhuizen van Zanten	1933-1949
J.C. Rip	1949-1980
J.P. Krijger	1977-2006
B.A. Van Dongen + N.A. van Olden	2006-
W.Klop	1980-1987
P. Mout	1987-2013
J. Tiems	2013-
F.D. Carels	1940-1949
W.J. Schutte + T. Schutte-Beek	1949-1970
J.H.H. Overbeek + E.S. Overbeek-Weber	1970-2005
R.G. Bank	2006-
H. Van Dorssen	1943-1979
H.D. van Dorssen	1972-2004
P.H. Walter	1969-2004
E.E. Bunte + I.M. Zweers + C.J. Bakker	2004-
J. Borst	1960-1988
R. von Bartheld	1981-2016
Y. van Minnen	2016-
W.G. Bavinck	1980-2017
M. Spaan	2007-
H.P.R. Hellemans	2018-
B.E. Spelberg	1987-
D.L. van Kranenburg	1996-
S.K. ten Berge	2001-
H.J. Stroband	1931-1971
E. Floor	1978-1995

Huisartsen vanaf 2000

[voor zover foto's beschikbaar]

MC Overhees

W.G. Bavinck 1980-2017

M. Spaan 2007-

H.P.R. Hellemans 2018-

B.E. Spelberg 1987-

D.L. van Kranenburg 1996-

S.K. ten Berge 2001-

Praktijk van Minnen

R von Bartheld 1981-2016

Y. van Minnen 2016-

De Lange Brink

M.H. Smits-Schaffels 1988-

C. Erlings 2021-

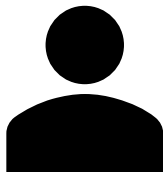
E.J. Oudshoorn 1992-

M.M. de Haan 2001-

De Linde

H.E.M.F. Verberne 1986-2006

J.J.M. vd Geest 1999-

L.J.M.M. Weusten 2000-

Praktijk Smitsveen

H.D. van Dorssen 1972-2004

C.J. Bakker 2004-

E.E. Bunte 2004-

P.H. Walter 1969-2004

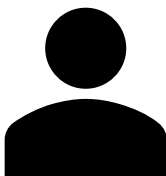

Figuur 11.M. Zweers 2004-

Praktijk Segaar

H.B. Huitema 1977-2006

M. Segaar 2006-

MC de Bundeling

J.P. Krijger 1977-2006

B.A. van Dongen 2006-

N.R. van Olden 2006-

P. Mout 1987-2013

J. Tiems 2013-

P.I.H.M. Rupert 1969-1998

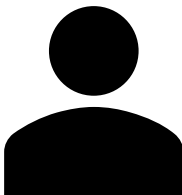

K. Vrijmoet 1999-

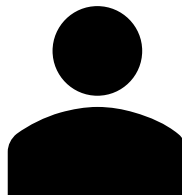

Praktijk Bank

Dhr-Mw. van Overbeek 1970-2005

R.G. Bank 2006-